

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

NR 2 2012

SOLEN GLIMMAR BLANK OCH TRIND

Denna lysande Himmelsfärdshelg rymde en våravslutning för Studieförbundet dansskola i Linköping. I breakdancegruppen kunde jag se ett av mina barnbarn, och det var ju roligt nog. En annan trevlighet var att Studieförbundet och dess andra verksamheter presenterades, och att fräsch tryckt information fanns framlagd i foajen.

En fullsatt salong av föräldrar och far- och morföräldrar lyssnade uppmärksamt och några tog en broschyr med sig hem. Folkbildningen nådde ut!

Nu pågår också insamlingen av synpunkter på Folkbildningens Vägval och Vilja, ett dokument gemensamt för studieförbund och folkhögskolor. Fram till den 30 juni är anställda och deltagare liksom alla intresserade, exempelvis veteraner, välkomna att höra av sig. Texten finns på nätet, på www.folkbildning.se, uppsluppet illustrerad med Vilja-sången ur Glada änkan.

Också på andra områden kan man göra sin röst hörd: Jordens Vänner delar för tredje året i rad ut sitt Greenwashpris till något som falskeligen framställt sig som en miljövänlig verksamhet. Priset delas ut under politikerveckan i Almedalen, och fram till den 30 juni kan man rösta på jordensvanner.se, där de fem nominerade presenteras.

En seger för trägen opinionsbildning, för den ständiga uthålligheten som Tage Danielsson hyllade, har vi kunnat notera: Sverige har nu ratificerat klustervapenförbudet, CCM. Vi har aldrig använt klustervapen, men vi har tillverkat dem och har dem i lager. Nu kräver CCM skrotning och sätter strikta tidsramar för det.

Det är för övrigt 20 år sedan FNs konferens UNCED i Rio och 40 år sedan den första miljökonferensen i Stockholm. Nu i juni kommer världskonferensen Rio+20, åter i Rio. Arbetet fortsätter.

Vad ger det arbetet i praktiska resultat då? Vad är mätbart och reellt? I hårda fakta, promille och bruttoregister-ton?

Den är inte mätbar och inte synlig i form av ekonomiska vinster, men outhärlig är den och ett oeftergivligt villkor för mänsklig värdighet: den ständiga strävan.

Lena Skördeman

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

MEDLEMSBLAD
FÖR FOLKHÖGSKOLANS
VETERANFÖRENING

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 2
ÅRGÅNG 12
JUNI 2012

MEDLEM I FÖRENINGEN BLIR DU
GENOM ATT BETALA IN MEDLEMSAVGIFTEN
F.N. 150 KRONOR PER ÅR
TILL FOLKHÖGSKOLANS VETERANFÖRENING
PLUSGIROKONTO 400 28 34 - 2
GLÖM INTE ATT ANGE NAMN OCH ADRESS

INNEHÅLL

Solen glimmar blank och trind	1
Medlemsenkäten	2
Växelbruk kyrka – folkbildning	3
På upptäcksfärd i folkhög- skolans värd ...	4
Järnfast – Hopasmidd	5
Följ med till härliga Härjedalen	7
Veteranmöte på Fellingsbro	8
Regionträff för folkhögskoleveteraner	9
Om ett kortfilmprojekt i Folkbildningsrådets tjänst	10
Folkhögskoleveteraner möttes på Hjälmared	12
Tidskriften Folkhögskolan skriver om Kjesäter	12

Redaktionskommitté

Egil Boräng
egil.boraeng@swipnet.se

Jörgen Håkansson
jorgenh1@telia.com

Rune Nilsson
rune.nilsson@folkbildning.net

Grafisk formgivare

Bertil Forsberg Consulting
bfgrafiskdesign@yahoo.se

MEDLEMSENKÄTEN

Under våren genomförde Britt-Marie Danestig och Kerstin Mustel en enkät med frågor om Veteranföreningens verksamhet. 75 svar kom in och här kommer en kort sammanfattning av resultaten.

De första frågorna handlade om detta medlemsblad. Vi som jobbar med tidningen kan glädja oss åt att 72 har svarat att de läser tidningen. De allra flesta uppger att de läser det mesta. Särskilt högt läsvärde har Stewes betraktelser, vilket förstås gläder mig som värvat honom som fast skribent. Det är bara att fortsätta Stewe!

När det gäller vad man skulle vilja läsa i kommande nummer av tidningen finns det ett 30-tal förslag på ämnesrubriker och det är 32 av de svarande som kan tänka sig att själva skriva i tidningen. Sådant gläder redaktionen och gör att arbetet med bladet inte är särskilt betungande för oss. Det stora jobbet gör Bertil Forsberg som svarar för layout, tryckning och distribution!

Hemsidan är inte lika mycket läst som papperstidningen och 45 av de svarande har aldrig besökt den. När det gäller frågan om vi kan begränsa utgivningen till enbart en nätupplaga är det 31 som säger ja och 32 som svarar nej.

Den senare delen av enkäten handlar om föreningens olika arrangemang. Ungefär hälften av dem som svarat har deltagit i någon regional träff medan betydligt färre varit med på en resa eller vid ett seminarium. Genomgående får de genomförda arrangemangen goda omdömen.

De som svarat ger många förslag på resmål, teman på seminarier och inriktningar på regionala träffar. Det finns spännande idéer om aktiviteter t ex pilgrimsvandring, möten med nya lärare inom folkhögskolan och med nordiska kollegor, forumteater och läsegrupper på nätet. Styrelsen behöver inte vara sysslöslös! Men våra styrelseledamöter är inte ensamma – många av medlemmarna kan tänka sig att medverka vid genomförandet av olika aktiviteter. Det bådar gott för föreningens framtid!

Redaktionen önskar alla läsare av Folkhögskoleveteranen en fin sommar!

Egil Boräng

Växelbruk kyrka – folkbildning

Jag växte upp på Sigtunastiftelsen med superkulturella konferenser, som samsades om utrymmet med en folkhögskola. Viktiga ingredienser var människors möten och tankens frihet utmanad av ett mycket välfyllt bibliotek. Där fanns en personintresserad bibliotekarie, som visste det mesta om gamla och nya böcker. Han frågade alltid låntagarna, vare sig de var akademiledamöter eller folkhögskoleelever eller tonåringar: "Har du läst den här boken då? Den är nog intressant för dig." Det var den oftast.

Andra för en uppväxande yngling viktiga folkhögskoleingredienser var lekaftnar och samkväm – där fanns ju flickorna.

Svenska kyrkan har under 1900-talet varit engagerad i folkbildnings- och folkhögskolevärlden. Många stift startade egna folkhögskolor och svenska kyrkans bildningsförbund grundades på 30-talet.

Samtidigt är den akademiska traditionen mycket stark, många biskopar hämtades från de teologiska fakulteterna i Uppsala och Lund. Den praktiska prästutbildningen skötes av universiteten ända fram till 1980

Jag har hela mitt yrkesliv som präst och folkhögskollärare levt i spänningsfältet universitet – folkhögskola. Efter sju år som församlingspräst söker jag till den nystartade folkhögskollärlinjen i Linköping och hamnar sen som praktiklärare i Sigtuna.

1972 anställs jag vid Sigtuna folkhögskola med huvudsaklig tjänst vid ungdomssekretärerutbildningen vid RKU:s ledarinstitut. Riksförbundet kyrkans ungdom hade på 60-talet grundat ett ledarinstitut och startat en utbildning för den växande kadern av heltidsanställda ungdomssekreterare. Den utbildningen blev sen en tvåårig fritidsledarutbildning och Sigtuna blev en av de 17 SOF-skolorna. Jag drogs in i ett intensivt pedagogiskt uppbyggnads- och utvecklingsarbete där vi sökte gemensamma ramar och strukturer, samtidigt som vi var aktsamma om varje skolas egenart. Det var omtumlande, lärorika och pedagogiskt viktiga år för mig som i grunden var teolog.

Elevdemokrati, projektarbeten, skapande verksamhet, friluftsvveckor och en av Freire inspirerad pedagogik, väckte uppseende och

motstånd i en hierarkisk Svensk kyrka, där katekestraditionen med givna frågor och svar fortfarande var stark. Samtidigt får folkhögskola och folkbildning större utrymme och respekt framförallt inom "rikskyrkan". Man utnyttjar folkhögskolans möjligheter för sina yrkesutbildningar. I kvinnoprästfrågans bakvatten inrättades på 1960-talet två nya församlingstjänster: församlingsassistent och församlingspedagog. Man ville erbjuda en möjlighet att arbeta på kvalificerad nivå inom församlingarna utan att bli präst. Det var teologiska tjänster med teologisk universitetsutbildning. På 70-talet omvandlades den tvååriga fritidsledarutbildningen vid Sigtuna och Jämshög till en församlingsassistentutbildning. Man lämnade universitetet och gick helt in i fritidsledar/folkhögskolevärlden, liksom blir församlingssekreteraren församlingspedagog med profiltutbildningar i Sigtuna och Jämshög. Man lämnar teologin för pedagogiken och lämnar universitetet för folkhögskolan.

Jag finns med i både församlingspedagogernas och församlingsassistenternas lärarlag, men har ett större ansvar och är mer indragen i församlingsassistentutbildningen och sitter också med i SOF:s första styrelse.

Statskyrkans utbildning av sina präster var helt knuten till universiteten, även den terminslånga praktiska utbildningen, den så kallade "prakten". 1980 frikopplades den praktiska utbildningen från universiteten och pastoralinstitut inrättades i Uppsala och Lund. Jag blev kateketiklärare vid pastoralinstitutet i Uppsala. Det innebar att jag svarade för barn-konfirmation och vuxenpedagogiken. Skillnaden var stor mellan Sigtuna – Uppsala, mellan folkhögskola – universitet. Traditionen med föreläsaren, den ensamme ämnesgiganten, som öste ur sitt stora förråd var djupt förankrat i Uppsalatmosfären. Varje ämnesområde var sin egen storhet. Kateketikens pedagogik var ointressant för homiletiken – (homiletik=läran om predikokost), liksom självården för konfirmationundervisningen. Så småningom blev vi trots allt ett arbetslag med lärare från olika specialiteter, som arbetade tillsammans och ämnesöverskridande.

Jag återvände i slutet av åttiotalet till Sigtuna

och fick där vara med om att dra upp riktlinjerna och också genomföra Svenska kyrkans grundkurs. Det var en tolv veckors utbildning, som alla blivande församlingspedagoger, diakoner, kyrkomusiker och präster måste gå. Många folkhögskolor erbjöd "grundkursen", som bland annat omfattade: Hur är det att arbeta i kyrkan, baskunskaper i kyrkans organisation och teologi, vad innebär de olika yrkesrollerna.

Mina sista yrkesverksamma år arbetade jag som utbildningsansvarig i Uppsala stift. Det var en blandtjänst som präst/utbildare, som teolog/pedagog. Min dubbla bakgrund fick jag användning för när alla församlingsassistenter i samband med ytterligare en organisationsförändring skulle fortbildas till försam-

lingspedagoger.

Som pensionär har jag haft fortlöpande kontakt med skolan och vikarierat i lagom doser för att hålla ringrosten borta.

I höstas var det första gången, som jag inte hade något fortlöpande engagemang för höst- och vårterminen. Samtidigt fattar Svenska kyrkan beslut om sina yrkesutbildningar. Grundkursen försvinner som obligatorium, församlingspedagogutbildningen lyfts från folkhögskolorna till Uppsala och fritidsledarutbildningen godtas inte som fackutbildning

Fyrtio års samverkan folkhögskola – Svenska kyrkan försvinner. Jag är tacksam för att jag fått vara en del av växelbruket kyrka – folkbildning/folkhögskola.

Hans Hartman

En aktuell bok:

På upptäcksfärd i folkhögskolans värld - en resa i ett svunnet och nutida bildningslandskap

av Gunnel Furuland

Följ med på en resa till en tredjedel av folkhögskolorna i Sverige från Tornedalen i norr till Tomelilla i söder. Här möts de äldsta med en nästan hundrafemtioårig historia på den svenska landsbygden och de unga växande folkhögskolorna i storstädernas förorter. Alla är de värda att upptäcka!

Från plogen till datorn, från utbildning av bondsöner till ett brett utbud av kurser för såväl ung som gammal i dagens Sverige. Hantverk och konst är starka ämnesinriktningar. Den personliga utvecklingen står fortfarande i centrum.

Lyssna till engagerade lärares berättelser om sina arbetsplatser eller elevers minnen av livsavgörande upplevelser. På folkhögskolorna sker viktiga möten. Den svenska folkhögskolans historia speglar det moderna Sveriges framväxt från bondesamhälle till industrialisation. Många av dem är vitala grenar av folkrörelserna och andra ingår i landstingens folkbildningsverksamhet. Gunnel Furuland ger i denna bok ett ansikte som vittnar om människors eviga längtan efter skönhet och sammanhang.

Den rikt illustrerade boken på dryga 400 sidor ges ut i augusti 2012 och kommer att kosta 300 kr inkl. moms. Frakt tillkommer. Beställningar via e-post info@lagunforlag.se eller mobil 070-2952947. Besök gärna förlagets hemsida www.lagunforlag.se Till nästa nummer av medlemsbladet planerar Rune Nilsson att göra en recension av boken samt en intervju med Gunnel Furuland.

Jörgen Håkansson

”JÄRNFAST HOPASMIDD”

Vår fackliga lokalavdelning, kamratkrets och bokcirkel vid Vuxenutbildarcentrum

Från vänster: Lena Skördeman, Eva-Marie Harlin, Irma Carlsson, Stellan Boozon, Rolf Berntsson, Staffan Roselius

*Vi äro en liten flock kring Sveriges bygder
spridd*

Med länkar få

En ring vi slå

En järnfast hopasmidd

A. U. Bååt (vid ett lärarmöte på Hvilan kring 1875)

Vid folkhögskolläraryrket i Linköping har det sedan 1970-talet funnits en aktiv SFHL-avdelning. Även om vår arbetsgivare varit universitetet och locktonerna från SULF (Universitetslärarförbundet) varit påträngande, har de flesta av oss som kommer från folkhögskolan känt oss som tillhöriga folkhögskolegemenskapen och varit SFHL trogna. Här har diskuterats folkhögskoleideologi, pedagogisk praxis, studieomdömenas roll och folkhögskolans "kris" i fyra decennier. Med-

lemmar har kommit och gått men diskussionsglädjen och det genuina intresset för folkhögskolefrågor av skilda slag har varit en ständig följeslagare.

Några i vår krets har varit med nästan hela tiden. Andra kom, liksom jag själv, till F-programmet under 1990-talet. Under de senaste åren har vår avdelning bestått av tio medlemmar – varav sju av oss har gått i pension och följaktligen är veteraner. Men ingen av oss har haft en tanke på att för den skull lämna vår lokalavdelning! Inte heller har det inneburit någon avmattning i avdelningens verksamhet. Tvärtom har de folkhögskoleideologiska diskussionerna under de senaste åren blivit allt livligare. Så har det också funnits gott om ämnen att avhandla; samarbetet med

Från vänster: Stellan Boozon, Eva-Marie Harlin, Georg Karlsson, Rolf Berntsson, Staffan Roselius, Lena Skördeman och Irma Carlsson

Läraryrket, Kjesäterkrisen, frågan om läraryrket, lärarlegitimation för folkhögskolelärare och utformning av studieomdömet är några exempel på frågor som stötts och blötts i vår krets under det senaste året.

Vid praktiskt taget varje möte har vi också haft någon form av internationellt samarbete på dagordningen. Sedan tidigt 1980-tal har vi varit engagerade i Tanzanias folkhögskolor, samlat pengar och drivit flera projekt. Jigjiga i den somaliska regionen av Etiopien, folkhögskolor i Litauen, Ryssland och Polen, en folk-rörelse i Vitryssland och indianrörelser i Anderna är andra exempel på det gränsöverskridande engagemang som präglar - och svetsar samman - vår lilla krets.

När vi i slutet av mars i år samlades till årsmöte följde vi en dagordning som under de senaste tio åren blivit tradition för våra två årliga möten på våren respektive hösten. Vi följer ett etablerat mönster från SFHL:s distriktsstudiedagar i Norrland förr i tiden och är tillsammans från lunch till framåt åtta på kväl-

len, från lunchen på "Blåmesen" i närheten av universitetet till supén på någon restaurang i staden på kvällskvisten. Inledningsvis pratar vi om allt mellan himmel och jord, men snart glider vi förstås in på situationen för folkbildningen och folkhögskolläraryrket.

Så är det då dags för det formella årsmötet, om vilket inget särskilt är att nämna utom att "Verksamhetsberättelsen för 2011 genomlästes och kommenterades utförligt, mångfacetterat och skarpsinnigt varefter den godkändes", som § 5 lyder i protokollet

Några timmar senare är det dags för vad vi alla ser som mötets höjdpunkt, boksamtalet. En återkommande fras i våra verksamhetsberättelser genom åren lyder som följer: "I lokalavdelningens gemenskap har de humanistiska bildningsidealen varit framträdande." Någon gång i början på årtusendet väcktes förslaget om att vi varje termin skulle läsa en bok tillsammans och delge varandra våra läs-upplevelser vid ett seminarium.

Detta har verkligen blivit en succé och under åren har vi på detta sätt med "djup, bredd och vältalighet" diskuterat närmare tjugo romaner. Då och då har vi bytt ut "Blåmesen" och universitetet och samlats i hemmiljö hos Lena i Torpa, Irma i Lundby prästgård, hos vår nestor Johan Norbeck på Stolplyckan, i Stellan's villa i Johannelund och i "rurala" miljöer hos Georg i Horn respektive hos mig i Bankekind.

Till årets vårmöte hade vi valt den Augustusprisbelönade debutantromanen *Korparna* av Tomas Bannerhed, vars språkbehandling och miljöskildring vi alla lovordade. Dock är vi ingalunda alltid lika överens. Vid åtskilliga tillfällen har våra bedömningar polariserats starkt. Det gällde bl. a. P O Enquists *Blanche och Marie* och Gunbritt Sundstöms 70-talsroman *Maken*, men alla böcker vi läst tillsammans har berikat oss på ett eller annat sätt. Vid mötet i höstas diskuterade vi Leif G W Perssons klassresa skildrad i *Gustavs grabb*. Dessutom hade vi valt att lyfta fram årets Nobelpristagare Tomas Tranströmer med uppläsningar och diskussion av ett urval dikter.

Ett litet axplock av god litteratur som varit föremål för våra animerade samtal sedan 2005: Kerstin Ekmans författarskap har diskuterats både genom *Herrarna i skogen* och genom *Mordets praktik*. Den senare jämfördes med Bengt Ohlssons *Gregorius* och bådads förlaga Hjalmar Söderbergs *Doktor Glas*. Vidare har vi läst och diskuterat bland annat Torgny Lindgrens *Dorés bibel*, Marjaneh Bakhtiaris *Kan du säga Schibbolet*, vår veterankollega Stewe Claessons *Än jublar fågelsången*, Mario

Vargas Llosa: *Bockfesten* och *Den sista resan* av Carsten Jensen.

Processen innan vi kommit överens om vilken bok som ska behandlas är komplicerad. Vanligtvis har vi åtminstone tre-fyra välgrundade förslag. Men efter några veckors livlig argumentation på nätet brukar vi nå konsensus.

Det här sättet att mötas, att kombinera en öppen hjärtig diskussion kring aktuella folkhögskolefrågor med att dela läsoplevelser med kära kollegor, är verkligen något vi kan rekommendera.

Litteratursamtal är emellertid inte det enda sätt med vilket vi söker uppehålla den humanistiska bildningstraditionen. I Torpa, Lena Skördemans hemtrakt, har vi tagit del av den lokala kulturen kring kyrka, prästgård och Amerikaemigration. I Torpa prästgård, förnämligt upprustad med pietet för den gamla prästgårdskulturen av våra tidigare arbetskamrater, Martin och Sara Giertz, som där har sitt säte, prövade vi även under ledning av konnässören Martin på vinprovning!

I Hultsfreds kommun, där både Georg Karlsson och jag själv har djupt fästa rötter har vi tagit del av lokalhistoria med inriktning på bland annat militärväsende, trähustillverkning och – speedway! I Hultsfreds kommun ligger ju Målilla som sedan 2005 har en VM-tävling i just speedway. Hit ställde vi vår kosa en regnig augustikväll 2005 och lät oss ytterligare hopasmidas i doften av kolstybb och metanol. Inget mänskligt är oss således främmande.

Staffan Roselius

Följ med en sensommarvecka till Härliga Härjedalen

I samverkan med Bäckedals folkhögskola ordnar Veteranföreningen en kurs med lätta fjällvandringar 10 – 13 september 2012. Vi ska vandra på Flatruet samt besöka Nyvallens fäbod, ännu i drift. I Ängersjö finns en kojby som visar hur skogsarbetarlivet kunde vara ända fram på 1950-talet. I Överhogdal finns ett spännande museum, som vi också besöker. På kvällarna samvaro och samtal om Härjedalen, dess historia och våra upplevelser. Kursen börjar på måndag kl 15.00 och slutar på torsdag kl 15.00.

Kostnad inkl alla måltider och boende med enkel standard 2.520 kr. Till utflykterna använder vi egna bilar och delar på kostnaderna. Anmäl dig snarast till kursledaren Rickard Lilljeqvist, tfn 0702-19 86 01. Han berättar gärna mer.

Rune Nilsson

Veteranmöte på Fellingsbro

Det visade sig att jag var den senast anmälda medlemmen i veteranföreningen och då blev det också min uppgift att skriva några rader om mötet på Fellingsbro den 24 april.

Efter att de senaste åren arbetat på folkhögskola i miljonprogramsområden i Stockholms förorter var det med återseendets glädje som vi, några lärare från Röda Korsets fhs, kom till Fellingsbro där folkhögskolan med sina elevhem låg bland tallarna och vi mindes praktiktiden under 70-talet på Kjesäter, Kävesta eller Lunnevad. Förmiddagsmackan serverades på Rörstrands "Koka"assietter och många gamla, i alla fall äldre, kända ansikten dök upp kring kaffebordet.

Vi fick lyssna på skolans rektor Heli Nordberg Lindell som berättade om skolans verksamhet. Den har en inriktning mot elever (ja, detta icke pk-mässiga ord användes) med olika funktionsnedsättningar, bl a Asperger och utbildningar till personliga assistenter eller syntolkare. Det sistnämnda är en intressant och ganska ny verksamhet där synskadade kan gå på teater och bio och få bilderna översatta till ord med hjälp av syntolken. Om jag själv

skulle förlora synen skulle jag alltså kunna fortsätta att gå på filmstudion i Mariefred och ändå få behållning av filmen. Fast Jacques Tati skulle jag skratta åt av bara ljudet. Det var många viktiga utbildningar som både ger framtida arbeten och hjälp till människor som behöver den.

Därefter fick vi lyssna till skolans tidigare rektor Bo Nilsson som berättade om gamla tider på Fellingsbro då diskussionskvällarna fylldes med frågor huruvida dansen var skadlig eller nyttig för ungdomen. Men även rökning, äktenskap eller kortspel kunde tas upp till diskussion. Detta var före både TV och mobiler och appar.

Efter lunchen blev det teater där en grupp från allmänna linjen underhöll oss. Att teater kan frigöra både de som medverkar och lyssnar var alldeles uppenbart. Sedan var det Stellan Boozons tur att kåsera över ämnet "40 år med folkhögskollärlinjen". Det var nu inte så lätt när åhörarna var ett antal synnerligen värtaliga folkhögskollärare med

egna erfarenheter. Det var en fröjd att lyssna till Lena Skördemans kommentar till förhandlingarna mellan skolbyråkraterna och folkhögskollärarna:
Skolbyråkraterna var lite siffriga och så kom

folkhögskolekarlarna i sina koftor och skrämde fram ett resultat.

Stellan hann i alla fall teckna bilden av en utbildning som gått från praktiskt inriktade studier till mer teoretiska, en akademisering och en anpassning till övriga universitetsstudier. Det är också betydligt färre som söker utbildningen nu än för 30-40 år sedan. Stellan berättade också om de motsättningar i pedagogiskt synsätt som jag själv bevitnade under mitt år på F-linjen i slutet på 70-talet. Det kunde vara uppfriskande med högt i tak och jag var lite tveksam till försök till pedagogisk likriktning. Diskrepans var ett ord jag då lärde mig och fick användning för när jag under en och en halv timme lyssnade till en metodiklectors monolog där han förfasade sig över katederundervisningen. Jaja, men här i Fellingsbro var alla med och deltog i ett givande samtal. Som det ska vara på en folkhögskola.

Hans Lundén

Hans Lundén gick F-linjen 1977 och har sedan dess arbetat främst på Gripsholms folkhögskola som 1990 köptes upp av Röda Korset. Han ingick i köpet och följde 2004 med skolans flytt till Vårberg och Skärholmen. Sedan våren 2011 pensionär men aktiv föreläsare i konst- och kulturämnen. Han har också skrivit en liten bok "Gå på skidor" om en ganska lycklig barndom.

Regionträff för folkhögskoleveteraner

Vi inbjuder pensionerade folkhögskollärare och rektorer till

Nordiska folkhögskolan Kungälv, måndagen den 22 oktober 2012

Kl.10.00 KAFFE – Kl.13.00 LUNCH – Kl. 15.00 KAFFE

Pris 100 kr

Programtema för dagen: "Ung nordisk litteratur."

Under dagen blir det också presentation av Nordiska folkhögskolan och information om Veteranföreningen. - Samtal och minnen från svunna tider.

Anmälan senast den 15 oktober till Håkan Söderlund 070 5950430
eller hakan.soderlund.mullsjo@folkbildning.net

Välkomna!

Programansvariga: Stewe Claeson, Birgitta Nesterud, Nils Zanders

Om ett kortfilmsprojekt i Folkbildningsrådets tjänst

Jag fick ett uppdrag av rektor Urban Lundin vid Åsa folkhögskola: att i kortfilmens form skildra nio lärare, som inom loppet av några få år gick i pension från Åsa folkhögskola i Sörmland. Många av dessa är kända i folkhögskolevärlden: Ingrid Ahlqvist, Lars-Erik Axelsson, Ingemar Svensson, Bo Ekman, Carl Pleijel, Urban Lundin, Torkel Rosell, Olle Poluha samt undertecknad, Lars-Åke Holmgren. Dessa nio lärare har tillsammans årtionden, för att inte säga århundraden av erfarenheter från folkbildningsarbete. Ämneskunskaperna har varit gedigna. De har omfattat matematik, fysik, biologi, kemi, litteratur, teater, film, historia, religionskunskap, idé- och kulturhistoria, samhällskunskap, psykologi, svenska, engelska och franska språken. Ämneskunskaperna har alltså varit mycket goda. Utöver detta har flera av de nio varit verksamma som författare, både av skönlitteratur och facklitteratur, skrivit och framfört dramatik, producerat radio för Sveriges Radio och Utbildningsradion, producerat film för Sveriges Television och EU, satt upp ett stort antal teaterföreställningar, arbetat med biståndsarbete, både i Sverige och Afrika, byggt mycket avancerade musikinstrument, arbetat som lärarutbildare och mycket, mycket annat. Till detta ska fogas att samtliga har många års erfarenheter som lärare på folkhögskola.

Men hur ska all denna gedigna erfarenhet tas till vara? Vad har varit väsentligt under alla dessa år? Vad är viktigt att förmedla till andra folkbildare eller till en yngre generation? Det var några utgångspunkter för arbetet med filmprojektet *De nio*. Mycket av det väsentligaste från allas erfarenheter har fångats upp i många och långa intervjuer. Detta är projektets både styrka och svaghet. De samtal eller de goda kommunikationer som fanns vid inspelningstillfällena är svåra att förmedla vid en visning via TV eller via en dator. Eftersom de intervjuade är så genomtänkta och så välgrundade i sina analyser eller utsagor sägs egentligen inget oväsentligt. Det är mycket guld men inget grus.

Folkbildningsarbete är liksom prästycket i hög grad ett kall. Man drivs av en ambition att göra något mer än den rena kunskapsförmedlingen. Man drivs ofta av ett patos att

göra livet meningsfullt för sina medmänniskor som inom folkbildningen oftast är kursdeltagarna. Strävan att vara en god folkbildare upphör ju inte på pensionsdagen, även om själva undervisningssituationen gör det.

Folkbildningen befinner sig alltid i förändring. Det är naturligt. Folkbildningen speglar i hög grad samhällets utveckling på gott och ont. Ibland anpassar vi oss i alltför hög grad, ibland arbetar vi som i ett avantgarde och utvecklar både pedagogiska och sociala former. Ibland har nya idéer och ny teknik burit frukt och varit utvecklande för folkbildningen. Behovet att uttrycka sig, att få berätta, har följt människan under alla tider. Ny teknik och nya medier har inte förändrat denna mänskliga drivkraft, snarare tvärtom. Vi måste självklart ställa oss positiva till den teknik som förbättrar människor kommunikationsmöjligheter, som helt enkelt förbättrar människors livsvillkor. Jag är däremot mycket kritisk mot att t ex viss medieutbildning, som inte har sin grund i folkbildningens samhälls- och människosyn, endast meddelar yta och förflackning! Vår uppgift inom folkbildningen måste vara att parallellt med undervisningen i tekniker och i konsten att berätta, lyfta fram en kritisk diskussion om samhället och i synnerhet om medias samhällsroll, ekonomiskt, socialt, politiskt och där frågor om jämlikhet och jämställdhet tar stor plats. Det kritiska synsättet måste ges stort utrymme.

Folkbildningen engagerar två miljoner människor varje år. Det är en folkrörelse. Men den är märkligt tyst. Låt oss alltså bryta tystnaden, låt oss värna om människosynen, låt oss demokratisera demokratin, låt oss göra det mänskliga samhället mänskligare. Det här är synpunkter som Gösta Vestlund ibland brukar framföra i olika föreläsningar.

Gösta Vestlund är vän av både datorer och det innehållsrika nätet. Gösta är synnerligen framåtsyftande och modern. Varje seriöst arbetande folkbildare inom studieförbund och folkhögskola (och det gäller väl alla?) bör noggrant reflektera över Göstas utsagor. – Men, som Lars-Erik Axelsson säger, vi måste ta makten över medierna, annars tvingas vi följa *deras* agenda.

Vad kom först, hönan eller ägget? Många säger nu att de nordafrikanska revolutionerna,

den nordafrikanska våren, är ett resultat av de sociala medierna. Jag är skeptisk. Det är att ge dem för stor betydelse. Jag tror snarare att bildning och utbildning för unga människor i relation till ett socialt och politiskt förtryck kom grytorna att koka över. Man har sett att en annan värld är möjlig. Det har både unga kvinnor och män lärt sig vid högre studier, särskilt i flera av de nu revolterande arabiska staterna. Det är unga länder. Befolkningen i t ex Iran har världens största andel av unga människor. De kommer att kräva sin rätt och krossa förtrycket, vare sig det är religiöst, politiskt, ekonomiskt eller socialt. Och det kommer att ske oberoende av tillgång till sociala medier eller med hjälp av Internet. För all del: de sociala medierna kan mycket väl ha kallat samman till demonstrationer. Det är väl gott och väl. Men snarare tror jag att unga människor inom breda befolkningsgrupper missbrukar sociala medier. Människor i alla åldrar, men särskilt ungdomar, som aldrig skulle drömma om att dela med sig av känsliga och intima detaljer från sitt privatliv till exempelvis CIA, FBI, Säpo eller KGB, fläker glatt och villigt ut sig på Facebook, Twitter eller liknande sociala medier. Och all digital kommunikation sparas! Vissa diktaturer, som t ex Vitryssland, utnyttjar medierna till att bevaka och kontrollera sina medborgare. I vissa fall har de fått god hjälp av bl a Telia Sonera. Datorer, mobiltelefoner och andra digitala medier kan vara fantastiska hjälpmedel – om de används kritiskt och medvetet! I grunden för allt bildningsarbete måste dock komma förmågan att kunna läsa och att kunna uttrycka sig väl i tal och skrift. Jag tror därför det i hög grad är en klass- och bildningsfråga.

Ämneskunskaper är viktiga. En lärare kan vara karismatisk och ha en enastående utstrålning. Utan gedigna ämneskunskaper kommer hen inte långt. I vårt arbete som folkbildare är det självklart att vi framhåller ämneskunskaperna. Vi måste få våra kursdeltagare att förstå att gedigna kunskaper är grunden både för förståelse och för möjligheten att utöva seriös kritik. Men även omfattande kunskaper om folkbildning är nödvändiga om vi rätt ska kunna hävda folkbildningens särart. Samtliga mina deltagare i projektet *De nio* framhåller samtalet, ömsesidigheten, som kanske det viktigaste inslaget i folkbildningsarbetet. En bra och lagom blandning av föreläsningar, lektioner, grupparbeten

och enskilda samtal, kan vara *en* väg till framgång. Projektarbeten som gäller den egna livssituationen för t ex fortsatta studier, arbete och boende, förbättrar på ett handfast sätt de praktiska erfarenheterna och fördjupar förståelsen för de teoretiska studierna. Närheten mellan läraren, handledaren, och de studerande, är viktig.

Var kommer då de sociala medierna in? Som kontaktskapande, som förlängningar av våra sinnen eller som kommunikationsmedel parallellt och utvecklade ur telefonens förmåga? Allt arbete med de sociala medierna borde ytterst leda fram till att folkbildningsarbetet etableras och vidmakthålls i det personliga mötet. Vi *har* kunskaperna, vi *vet* hur vi ska göra i exempelvis klimat- och energifrågorna, liksom i frågor som rör de fysiska kommunikationerna, särskilt privatbilismen, för att förbättra villkoren på vårt klot. Vi vet och vi kan, men vi gör inte det som borde göras. Min slutsats blir därför: låt oss arbeta med utbildning via nätet, men låt oss göra mötet, det fysiska *och* det virtuella mötet till det främsta målet: människors genuina möten för att kunna utbyta erfarenheter. Låt oss använda sociala medier, men reducera dem till att bli redskap under en stark och medveten folkbildningsideologi. Slå vakt om ämneskunskaperna. Utveckla folkbildningskunskaperna!

Guldet i mitt arbete med det här projektet har varit mötet med mina kollegor. Jag har fått tillfälle att i både samtalets och intervjuens form fördjupa mig och få en insikt i de f d medarbetarnas gedigna bildningssyn och deras djupgående reflektioner om tillståndet inom både folkbildningen och i världen. Och: den gedigna kunskapsgrunden måste läggas inom folkbildningen!

Jag är född på Lilla Essingen i Stockholm. Jag minns många fina år från min barndom. Pappa arbetade som bussförare och mamma var biträde i en fiskaffär som kallades Kronlaxen. Mina föräldrar var mycket bildade människor, vilket jag inte tyckte var märkligt då. Pappa spelade visor och sjöng till gitarr. Han spelade också mycket fiol, särskilt folkmusik. Mamma var litteraturintresserad och beläst i både svenska och utländska klassiker. Jag trodde nog att de flesta arbetare och arbetarfamiljer var mycket bildade människor och blev förvånad när jag kommer till västra Sörmland

och upptäcker att bildningsgrunden ofta är väldigt grund. Min farfar var lastbilschaufför på Primusfabriken i Stockholm och mycket historiekunnig och läste på sin fritid väldigt mycket historia. Han gick ofta på föreläsningar, ett idag ofta bortglömt "F" vid sidan av Folkbiblioteken och Folkhögskolorna. Den här redovisade bildningsbakgrunden upplevde jag som mycket naturlig när jag sedan fick förmånen att börja arbeta på folkhögskola.

Det var fantastiska år på S:t Eriks folkhögskola i Stockholm under 70-talet: en nästan ofattbar kreativitet och dynamik! Visserligen var vi unga, hungriga och nyfikna på allt, ja, jag skriver *allt* inom samhället, inom kultur- och mediasfären. Och vi arbetade jämt. (Kanske ofackligt?) Och det var vansinnigt kul!

Folkhögskolan har alltså för mig inneburit något väldigt bra och utvecklande, absolut för mig själv och förhoppningsvis för många av de kursdeltagare jag mött.

Framtidsvisioner? I samhället finns det massor av kunniga, erfarna, medvetna och mogna människor inom alla yrkesområden. Deras kunskaper och erfarenheter borde komma yngre människor till del: ett naturligt erfarenhetsutbyte eller erfarenhetsöverföring mellan generationerna skulle kunna vara ett fantastiskt bildnings- och folkbildningsprojekt, gärna med moderna medier! Det skulle kunna gälla Sverige, det skulle kunna gälla hela Europa. Arbetsuppgifter saknas inte.

Österåker i Sörmland, maj 2012

Lars-Åke Holmgren

Folkhögskoleveteraner möttes på Hjälmared

Ett tjugotal veteraner från folkhögskolor i syd och väst möttes veckan före påsk på Hjälmareds folkhögskola. Alla folkhögskolor har sin historia, så också Hjälmared. Den berättades av förre rektorn Hasse Lindwert medan nuvarande rektorn Mikael Lindgren talade om skolan idag. Hjälmared har anor från 1400-talet och historien innehåller både besök av kungar, krig med danskar och gömda skatter. Hjälmared är idag en skola där folkbildningen är levande. Det märktes när vi vid en rundvandring träffade deltagare från olika kurser som berättade om sina studier.

Eftermiddagen hade vi Eva Önneshjelm från RIO som gäst. Hon berättade om aktualiteter i dagens folkhögskoleverklighet. Vi samtalade om Folkbildningsrådet och den utvärdering av folkbildningen som just nu görs av Erik Amnå, statsvetare från Örebro universitet och tidigare sekreterare i Demokratiutredningen. Eva påpekade att för RIO är det viktigt att vara en talesman för folkhögskolan så att den syns i den idépolitiska debatten. Det gäller att försvara och förklara skolformen, bildningen och den pedagogiska grundsynen.

När gamla folkhögskolemänniskor möts kommer en rad spännande samtal igång. Det är trevligt att träffas och tala minnen men också se dagens folkbildning och kanske komma med något inspel som har bäring på framtiden. Tack till Hjälmared och Hasse och Mikael! Vi vill mötas igen och beslutade inbjuda till en ny träff till hösten på Nordiska folkhögskolan i Kungälv. Ansvariga för denna blev Birgitta Nesterud, Nils Zanders och Stewe Claeson, alla med kopplingar till den skolan.

Klas Sjögren

fd rektor Hellidens folkhögskola

Tidskriften Folkhögskolan skriver om Kjesäter

I ett par tidigare nummer av Folkhögskoleveteranen har jag berättat om Kjesäters öde. I nr 4 av Folkhögskolan skriver redaktören Staffan Myrbäck en läsvärd artikel om Kjesäter under rubriken *Offer för scouternas felsatsning*. Han summerar: *Två fatala misstag blev Kjesäters öde. Scoutförbundet anställde fel rektor. Skolan drogs in i huvudmannens ekonomiska kaos.*

Den som vill prenumerera på tidskriften kan vända sig till Gun Thil på Lärartidningar Produktion. E-post: gun.thil@larartidningar.se, tfn 08-7376680.

Egil Boräng